

NIOT: het herontwerpen van onderwijs

Frank den Hollander f.j.den.hollander@ub.rug.nl

Fotografie: Gerhard Lugard

Ria Jacobi

NIOT: Nestor Individueel

Onderwijsondersteuning Traject

Ria Jacobi is als onderwijkskundige eerst werkzaam geweest bij het ECCOO, het Expertisecentrum Computerondersteund Onderwijs van de RUG; nu is dat samengegaan met het UCLO (Universitair Centrum voor de Lerarenopleiding) en het COWOG, dat zich richt op de inrichting en vormgeving van het hoger onderwijs. Het nieuwe onderwijsinstituut gaat verder onder de naam Universitair Onderwijscentrum Groningen. Ria Jacobi houdt zich, samen met collega's Gert-Jan Verheij en Jan Folkert Deinum, bezig met individuele onderwijsondersteuning.

Ria Jacobi met op de achtergrond Gert-Jan Verheij

NIOT

NIOT staat voor Nestor Individueel Onderwijsondersteuning Traject. Het is een onderwijskundig traject met als doel het herontwerpen van onderwijs. Aanleiding is dat we tot voor kort Blackboardcursussen hebben gegeven. We merkten dat docenten aan het eind van die cursus zeggen: we weten nu wel de tips en de tricks, maar hoe pas ik dit nu toe in mijn onderwijs? Dan heb-

ben ze wel ideeën, maar de tijd ontbreekt, en de *drive* misschien ook, om daadwerkelijk de ideeën concreet in het eigen onderwijs in te passen. Zodoende hebben we in het onderwijskundig team het idee uitgewerkt docenten meer individueel te ondersteunen.

We willen met het traject proberen ICT op een didactische manier in te zetten. Het NIOT heeft daarmee, in eerste instantie, een onderwijskundige insteek. We be-

ginnen vast te stellen wat de doelen van een cursus of module zijn, wat een docent eigenlijk wil bereiken, hoe hij de studenten aan het eind van de cursus voor zich ziet, en wat ze moeten kunnen en kennen.

Als die doelen duidelijk gespecificeerd zijn, kunnen we vervolgens kijken of en hoe ICT een krachtig middel kan zijn om de doelen te bereiken. Sommige docenten hebben de wens: ik wil iets met

het
interview

○ Wat is ELO?

Een course management systeem. Dit betekent dat er voor elk vak/cursus binnen een onderwijsinstelling, een afsluitbare web-based cursus is waar de studenten, die zich hebben inschreven voor de cursus, toegang toe hebben. De docent kan deze online cursus zelf inrichten.

Docenten en studenten kunnen informatie klaarzetten (zoals collegedictaten, artikelen, opdrachten, toetsen, etc.) en uitwisselen (zoals discussies, *virtual whiteboard*, etc.) binnen de cursus.

○ Wat is Blackboard?

De software die binnen de RUG wordt gebruikt als basis voor haar elektronische leeromgeving. Daarnaast wordt middels, te ontwikkelen, Building Blocks extra functionaliteiten toegevoegd. Bijv. een *group-tool* waarmee studenten zichzelf kunnen inschrijven in een groep.

○ Wat is Nestor?

De naam die de RUG aan haar elektronische leeromgeving heeft gegeven.

○ Wat is Brainbox?

Ruim dertig middelbare scholen in Noord-Nederland gebruiken Blackboard als hun elektronische leeromgeving. De naam die men aan deze omgeving heeft gegeven is Brainbox.

○ Namen van projectmedewerkers:

Gert-Jan Verheij, Jan Folkert Deinum, Ria Jacobi

lemaal niet zelf te vertellen maar kunnen ze ook overbrengen door bijvoorbeeld informatie aan te bieden op Nestor.

Bijvoorbeeld: waarom zou je als docent elke week een hoorcollege geven? Je kunt ook best verantwoordwoorden om in het begin (functie is dan: oriënteren, enthousiasmeren, overzicht geven), tussendoor (functie is dan: terugkijken en verdere instructie geven) en aan het eind een hoorcollege te geven (eindfeedback geven, terugblikken op doelen). De docent zet zijn expertise op een andere manier in namelijk via begeleiden van discussie (op Nestor of *face to face*), of via samenwerken waarbij studenten zelf actief met de leerstof bezig zijn.

Vervolgens bieden we 'handjes' aan, student-assistenten, die de cursus gaan opzetten en bouwen in Nestor. Dan volgt de uitvoering en de evaluatie van het vak. Dat zijn dan samen de vijf stappen van het NIOT.

Het NIOT is eigenlijk ook een soort bewustwordingstraject. Je merkt dat sommige docenten aangeven dat ze het erg op prijs stellen met iemand gericht over hun eigen onderwijs te praten.

Hoeveel mensen hebben jullie al begeleid?

We zijn in 2003 echt begonnen. Toen hebben we 71 intake-gesprekken gehad, daar zijn 63 opdrachten uit voortgekomen waarvan er nu enkele tientallen zijn afgerond. Sommige projecten zijn echt vernieuwend, dat wil zeggen dat de docent radicaal zijn of haar onderwijs heeft omgegooid. Andere docenten hebben nog nooit met ICT gewerkt. Een dis-

cussieforum is dan al iets geheel nieuws. Ze willen vaak heel voorzichtig beginnen, eerst iets uitproberen. Ook voor onszelf is dat een *eye-opener*, wij willen soms veel te snel.

Is wat jullie doen innovatief?

Dit soort onderwijsvernieuwingconcepten zijn binnen het universitaire onderwijs misschien nieuw. Het HBO loopt veel meer voorop in het zelfsturend onderwijs, de activiteit bij studenten neerleggen. Het gaat er uiteindelijk niet om dat de docent door de leerstof heen komt (hij of zij weet dit toch al). Belangrijk is dat de docent het onderwijs zo inricht dat de student iets met de leerstof doet (actief verwerken).

Kun je een voorbeeld geven van geslaagde begeleiding?

Bij Letteren had Elisabeth van Lindenhout voor het vak Archeolo-

Nestor, ik wil een video, en dan gaan wij weer terug naar de vraagstelling: wat willen ze ermee? Is het wel handig om meteen een video te gaan maken, of heb je genoeg aan een Powerpointpresentatie? Vaak komen we er wel op dat video, of Nestor, of wat dan ook, wel een krachtig middel kan zijn, maar dan is er tenminste wel over nagedacht.

Nadat de doelen zijn vastgesteld in een oriënterend gesprek volgt het ontwerp: hoe gaat de cursus eruit zien, wat doe je wel in Nestor en wat niet, en zo ja, hoe ziet het er dan uit? Ga je een discussieforum gebruiken, ga je de informatie goed gestructureerd opzetten, ga je groepen gebruiken, wat laat je die groepen on line en off line doen, wat is de rol van de docent in de cursus? Vaak willen docenten heel veel zelf vertellen. Echter sommige dingen hoeven ze he-

i

forum

v

> Het NIOT is eigenlijk een soort bewustwor- dingsproject <

gie van de Klassieke Oudheid de wens eens iets anders te doen met haar onderwijs. Zij heeft haar onderwijs anders aangepakt en is een coachende rol gaan spelen. Ze heeft de studenten in groepen verdeeld, in hoofdthema's en subthema's. Het hoofdthema werd behandeld door een grote groep en de kleine thema's door subgroepjes daarvan. Iedereen moest een subthema uitwerken in PowerPoint en ze mochten pas presenteren als hierover consensus was binnen het groepje. Dat werd dan gepresenteerd in een werkcollege. Nestor was de omgeving waar al het materiaal werd geplaatst. Ook werden daar discussies over gevoerd, werd feedback op uitgewerkte stukken geplaatst. De docent beoordeelde zowel de stukken als de feedback. De studenten die niet mee hadden gedaan of iets hadden gemist kregen een extra opdracht.

Tot slot van de cursus werden postersessies gehouden van alle thema's. Hier zijn foto's en filmpjes van gemaakt die ook weer op Nestor zijn geplaatst.

Voor de docent was het revolutionair, die vond het eerst heel eng, ze had het nog nooit gedaan, maar moest nu vooral op de achtergrond coachen. Een student-assistent zorgde ervoor dat de dingen technisch in orde waren.

Groepsessies

In Nestor kun je groepen aanmaken. Zo'n groep is een afgesloten ruimte, daar mogen geen anderen bij tenzij je ze een uitnodiging geeft. Dan heb je bijvoorbeeld vijf studenten in een groep en dan kun je files uitwisselen, discussiëren, tussenconcepten... Een mooi voorbeeld is Thomas Kropmans bij Tandheelkunde. Die hebben in het eerste jaar het vak academische vaardigheden, en daarvoor

werd een heel jaar gewerkt in een groep aan een paper. Aan het eind moesten ze een presentatie doen. De docent was begeleider en hij had per periode een student die als moderator de boel moest trekken. Als iets niet liep kon die verantwoordelijke student met de docent contact opnemen, dus daarmee was ook heel veel werk van de docent naar de groep verlegd, het hoorde ook tot de doelstelling dat dat groepsproces zo zou lopen. In die groep was een forum aangemaakt en daar werden de concepten en de definitieve papers neergezet, daar kon de docent dan weer op reageren. Zo'n paper had vijf onderdelen: de methode, de probleemstelling, het vinden van de juiste informatie, de literatuur, die onderdelen waren allemaal in fora gedefinieerd, en daar gingen dan de discussies over. De moderator moest aangeven wanneer iets klaar was, en dan ging men weer verder.

Voortgezet onderwijs

We hebben nu in het voortgezet onderwijs ook Brainbox: eenendertig scholen zijn bekend gemaakt met Blackboard, dus als die leerlingen straks hier komen te studeren, is het voor hen allemaal bekend. Strategisch voor de RUG is het heel erg handig dat we daarin zitten. Er wordt ook geld vrijgemaakt om dat goed op te zetten. In het voortgezet onderwijs kan nog veel meer; we gaan docenten of secties daar begeleiden.

Je kunt het bijna niet meer ontlopen om niet iets met ICT te doen. Kinderen zijn al zo op de computer gericht, daar zou je veel meer mee moeten doen. Op een congres hadden we het er laatst over dat je veel meer zou moeten we-

ten van wat studenten en middelbare scholieren al gebruiken aan informatie- en communicatiemiddelen. Daar moet je als onderwijsgeevenden op aansluiten en integreren. Het kan studenten enorm aanspreken en motiveren.

Hoeveel mensen werken er aan NIOT?

We waren met vier onderwijskundigen, maar inmiddels is het groter, en komen er van het COWOG en UCLO ook wat mensen bij. We zijn nu immers samengegaan in het Universitair Onderwijscentrum Groningen. We werkten al heel veel samen met COWOG en UCLO, als onderwijskundige vind ik zo'n samenvoeging tot één instituut alleen maar handig. De mogelijkheid is er nu om docentprofessionalisering gezamenlijk op te zetten. Het is wel een terechte vraag of we dit individuele traject met zijn allen aankunnen, want het is wel arbeidsintensief. Maar het heeft wel effect, omdat je het hele traject begeleidt in plaats van dat je een eenmalige training gaat geven en maar hoopt dat het verder goed gaat.

We zitten er ook aan te denken een soort nazorgtraject op te zet-

ten op thema's: samenwerkend leren, video, multimedia-achtige zaken, en dat we dan af en toe eens een middag organiseren met de mensen die daar specifiek belangstelling voor hebben. Docenten kunnen elkaar dan ook daarin ondersteunen: jij werkt daarmee, wat kom je tegen, hoe los je dingen op?

Onzin

Sommige docenten staan er soms wel erg sceptisch tegenover. Die vragen zich af wat de meerwaarde is van ICT, en vragen zich af waarom hun onderwijs zou moeten veranderen.

Maar externe prikkels *triggeren* docenten wel eens om opnieuw naar hun onderwijs te kijken. Bijvoorbeeld doordat een evaluatie slecht is, colleges slecht bezocht worden.

Soms heb je ICT ook helemaal niet nodig! Dan loopt het hartstikke leuk, in kleine groepjes, en als je op die manier je doelen kunt bereiken met je vak is het ook goed. ICT is een middel, geen doel op zichzelf.

Interview

Links:

- In afwachting van de gezamenlijke site van het nieuwe onderwijsinstituut de sites van de afzonderlijke afdelingen:
ECCOO: www.rug.nl/eccoo
UCLO: www.rug.nl/uclo
COWOG: www.cowog.nl
- Nestor: nestor.rug.nl
- NIOT: www.rug.nl/eccoo/projecten/projectenatotz/niot
- Brainbox: www.rug.nl/eccoo/projecten/projectenatotz/brainbox
- Ideeën over het toepassen van ICT in het onderwijs:
www.digitaledidactiek.nl